

Vragen en mededelingen

Natuurmonumenten breidt bezit uit met drie landgoederen.

De Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten heeft overeenstemming bereikt over de aankoop van een drietal landgoederen. In Twente kan het landgoed Boerskotten verworven worden, op Voorne Strypemonde en in het Gooi Bantam. Bij het Rijk en de betrokken provinciale besturen is subsidie gevraagd voor deze aankopen. De aankopen zijn nog niet definitief in afwachting van de beslissingen van Rijk en provincies.

Boerskotten (135 ha) ligt op de stuwwal tussen Oldenzaal en Enschede. Het landgoed bestaat uit een oud, bosrijk cultuurlandschap met karakteristieke Twentse boerderijen. Dit

landschap is ontstaan na het ontginnen in de vorige eeuw van het oorspronkelijke heidegebied. Op 30,5 hectare cultuurgrond na, is het landgoed in de tweede helft van de 19e eeuw vrijwel geheel bebost. Het enigszins heuvelachtige terrein is rijk aan houtwallen, hoog opgaand geboomte, kleine loofbossen en, op de armere gronden, naaldbossen. Met de aankoop van Boerskotten kan Natuurmonumenten opnieuw een terrein aan haar bezittingen ten oosten van Oldenzaal toevoegen. Egheria, Grevenmaat, Snippert en Haagse Bos zijn al langere tijd in eigendom bij de vereniging.

Het landgoed Strypemonde (182 ha) ligt ten Zuidwesten van Oostvoorne. Het sluit aan op het gebied van het Brede Water, een deel van

Rosse Vleermuis
(*Nyctalus noctula*)

Komt voor op het
landgoed Bantum

Voorne's Duin dat al in bezit is bij Natuurmonumenten. Met de aankoop van Strypemonde krijgt Natuurmonumenten in het duingebied van Voorne meer dan 850 hectare in eigendom.

Strypemonde bestaat uit oude afgesnoerde strandvlakten, historische dijken, duinvalleien, loofbos en vochtige graslanden. Opvallend is de zonering in het gebied, waarin de

geleidelijke overgang van het oude strand naar het binnenduin te herkennen is. Niet alleen de grote afwisseling in de natuurlijke omstandigheden, maar ook het landgoedkarakter van Strypemonde dragen bij tot de verscheidenheid aan flora en fauna.

Het landgoed Bantum (22 ha) sluit aan bij het landgoed Schaep en Burgh, een van de 's-Gravelandse buitenplaatsen die tot het be-

zit behoren van de vereniging. Bantum heeft een enigszins heuvelachtig karakter. Een aantal vijverpartijen en open ruimten onderbreken het hoog opgaande bos met beuk en eik. Het gebied is door haar oude bomen rijk aan vleermuizen.

F. W. Prins
Natuurmonumenten

De volgende publicaties zijn uitgebracht door de Herpetologische Studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg:

Verspreiding van de Herpetofauna in Limburg 1982.

Verschenen in december 1983. De Herpetologische Studiegroep van het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg werd begin 1979 opgericht. Het bovengenoemde, inmiddels derde jaarverslag, geeft een overzicht van alle in Limburg voorkomende amfibieën en reptielen.

Van iedere soort wordt de verspreiding per uithok en gemeente aangegeven. Bovendien gaan de verspreidingskaartjes vergezeld van een zwart/wit foto van het betreffende dier. In een apart hoofdstuk wordt uitgebreid aandacht besteed aan de thema's voortplantings-

organen, embryonale- en larvale ontwikkeling van de in Nederland voorkomende amfibieën- en reptielenfamilies.

Tenslotte wordt in een 4-tal hoofdstukken aandacht besteed aan de activiteiten van de leden van de studiegroep op het gebied van inventarisaties, biotooprestauratie en het uitbrengen van beheersadviezen.

Verspreiding van de Herpetofauna in Limburg 1981.

Van dit jaarverslag is nog een aantal exemplaren beschikbaar. Behalve de verspreidingsgegevens over het jaar 1981, treft men gegevens aan over het uiterlijk van de dieren. Ook wordt ingegaan op het voortplantingsgedrag.

Tenslotte zijn enkele artikelen opgenomen over de oecologie van de geelbuikvuurpad, de muurhagedis te Maastricht, een padden-overzetaktie en een inventarisatie van waterbekkens.

Bovenvermelde uitgaven zijn te verkrijgen door f 12,50 + porto f 4,25 (per verslag) over te maken op postgiro 1036366 t.n.v. Na-

tuurhistorisch Genootschap te Maastricht, onder vermelding van de titel en het aantal.

Levende houtwallen. Nummer 5 van de serie Limburg Natuurlijk. (uitg. Stichting Limburgs Landschap). Geschreven en getekend door Jan Bosselaers. Hij behandelt enige veel voorkomende soorten Myxomyceten, Asco-

myceten, Mossen, Spinnen en Landslakken met fraaie tekeningen. Te bestellen door storting van f 8,10 + f 1,35 voor verzending, resp. Bfr. 150 + Bfr. 25 op rek. nr. 456.4022001.20 van de Stichting Limburgs Landschap onder verm. van het gewenste.

Boekbespreking

D. C. van Schaik, e.a., De Sint Pietersberg. Met een aanvullend gedeelte van 1938-1983. Thorn, 1983.

566 pag. met talrijke afbeeldingen en een uitvoerige literatuurlijst.

Winkelprijs f 97,50. Voor leden van het Natuurhistorisch Genootschap Limburg en Natuurmonumenten f 79,50.

Eindelijk heruitgegeven: 'De Sint Pietersberg' door D. C. van Schaik e.a. De oorspronkelijke uitgave dateerde uit 1938, was antiquarisch zeer gezocht, en terecht; want dit werk verschaft de lezer een schat van natuur- en cultuurhistorische informatie over die 'ene berg' bij Maastricht, gegevens die tezamen het bewijs vormen voor de stelling dat kleinschalige, langdurige humane activiteiten voeren tot een uiteenlopende biotoopdifferentiatie met zijn hierbij behorende overstelpende soortenrijkdom. Als zodanig is dit boek al een 'topper' op de leesvoerlijst voor oecologen.

Deze heruitgave biedt echter méér dan dat: 180 pagina's van dit lijvige boek zijn daarnaast gewijd aan een aanvulling die de periode bestrijkt tussen 1938 en 1983, waarin de omkering van bovengenoemde stelling evenzeer aangetoond kan worden.

Inderdaad, de Sint Pietersberg is letterlijk uitgehold door de cementindustrie: het plateau van de berg met de daaronderliggende gangenstelsels (en nog veel meer) zijn grotendeels definitief verloren gegaan.

En toch — laat ons hopen — heeft deze heruitgave nog een derde boodschap in de chronologie van bloei en verval. Het zou een 'herstel' kunnen inhouden, immers de steile, oorspronkelijke grotendeels met een schrale kalk-graslandvegetatie bedekte hellingdelen van Maas en Jeker (de buitenkant van de 'holle kies') bestaan nog steeds. De binnenkant van de 'holle kies' bevat dezelfde geologische laag-opeenvolgeling en zou door middel van een deugdelijk beheer op lange termijn omgevormd kunnen worden tot schrale kalk-graslanden. Aansluiting bij het Belgisch deel van de St. Pietersberg zou een natuurgebied van internationale waarde kunnen opleveren . . .

Nogmaals voer voor oecologen.

Wie meer wil weten van dit unieke boek en zijn onderwerp leze de uitvoerige besprekingen van Westhoff en Graatsma in het Natuurhistorisch Maandblad (1983, 72 (12) pag. 256-260 en 273) of nog beter, lees het boek zelf.

H. P. M. Hillegers

Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Natuurbeheer in Nederland dl. 2. Dieren. Pudoc. Wageningen, 1983. 423 blz. geïll. Prijs geb. f 60,—.

De tijd dat de waarde van een natuurgebied werd afgemeten naar het aantal zeldzame soorten planten en dieren dat men er kon aantreffen, ligt al ver achter ons. In ons land heeft men wat dit betreft al heel vroeg beseft dat het niet alleen dáárom gaat. In zijn eerste artikel over het Naardermeer, nog voor dat de aankoop door 'Natuurmonumenten' een feit was geworden (DLN, jan. 1905) schreef Thijssse, behalve over 'de zeldzame bewoners van het meer', ook over de 'gewone dieren' en de (gewone) plantenwereld 'van het rijke landschap'. Het begrip oecosysteem was toen nog niet bekend, maar Heimans en Thijssse hebben er eigenlijk al wel mee gewerkt, o.m. in de zes deeltjes van hun onvolprezen serie 'Van vlinders, bloemen en vogels'. Behoud van oecosystemen stond ook onze eerste natuurbeschermers al voor ogen bij het door hen gevoerde beleid. Prof. Stortenbeker zegt het in zijn 'Woord vooraf' in dit boek nog eens heel duidelijk: goed natuurbeheer is oecosysteembeheer en alleen dan is ook het voortbestaan van soorten duurzaam verzekerd.

De titel van bovenvermeld boek is misschien wat vaag, maar als men bemerkt dat het een deel is van de serie 'Natuurbeheer in Nederland' (deel 1: Levensgemeenschappen) en

dat medewerkers van het RIN de auteurs zijn, wordt wel duidelijk waarom het in dit boek gaat: het verstrekken van informatie over de diersoorten die bij het waarderen, beheren of 'inrichten' van natuurgebieden van betekenis zijn. Niet alleen de opvallende en bekende soorten, zoals vogels en zoogdieren, maar alle overige groepen gewervelde dieren en van de ongewervelden vooral de insecten en de weekdieren.

De paragrafen over de afzonderlijke soorten werden volgens een vast schema (verspreiding, aantallen, biotoop, voedsel, betekenis, bedreiging, literatuur) bewerkt door een groep van ruim 40 auteurs, elk goed vertrouwd met de door hen behandelde soorten. Dat deze wijze van samenstellen toch heeft geleid tot een evenwichtige publicatie, zal wel te danken zijn aan het beleid van de vijf-hoofdige redactie. Het ligt voor de hand dat bij sommige groepen of soorten de informatie zeer uitgebreid kon of moest zijn en verduidelijkt met verspreidingskaartjes, grafieken of diagrammen, terwijl van andere minder beschikbaar of nodig was. Het grootste deel van het boek (pp. 40-418) wordt door deze informatie ingenomen. Hieraan gaan vooraf hoofdstukken over de oecologische achtergronden van natuurbeheer (begrippen,

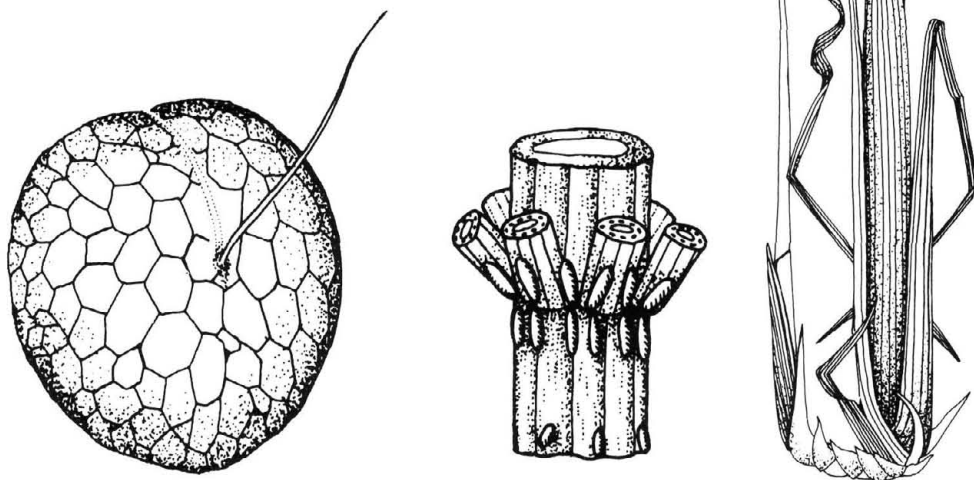
verspreidingspatronen, populatie-dynamica en -genetica) en een duidelijk, objectief verhaal over de functie van de jacht daarin. Bijzondere vermelding verdient de literatuuropgave bij elke soort.

In de stroom van boeken over de levende natuur in onze taal neemt dit boek een unieke plaats in. Nooit eerder verscheen in ons land een boek over dit onderwerp. Of dat elders wel het geval is, weet ik niet, maar ik ken er

geen. 'Dieren' is niet slechts bestemd voor gebruik in de praktijk van het natuurbeheer — daarvoor is het een onmisbaar handboek — maar door zijn rijkdom aan informatie over onze inheemse fauna is het boek op z'n plaats in de boekenkast van iedereen wie het behoud van onze natuurlijke rijkdommen na aan 't hart ligt.

A. Scheygrond

B. J. Hoogers en H. van Oeveren, Herkenning van de voornaamste water- en oeverplanten in vegetatieve toestand. Uitgave PUDOC. Prijs f 9,10.

Zoals de inleiders opmerken is het boekje geïnspireerd op de tabel van A. A. Kruijne, Vegetatieve herkenning der voornaamste water- en oeverplanten. De genoemde nieuwe uitgave mag zeer geslaagd genoemd worden. Het aantal besproken soorten is aanmerkelijk uitgebreid en de gebruikte figuren zijn vaak zeer illustratief. Het is duidelijk dat dit werkje uitermate geschikt is voor mensen uit de praktijk (waterschappen, zuiveringschappen), alsmede voor studenten in het voortgezette onderwijs. De uitgave van Kruijne is veel gebruikt; deze uitgave verdient een nog veelvuldiger gebruik.

De tabellen zijn overzichtelijk en gemakkelijk in het gebruik. De beroepspraktijk van de auteurs zal hieraan niet vreemd zijn (Centrum voor Agrobiologisch Onderzoek en Vakgroep Vegetatiekunde, Plantenecologie en Onkruidkunde, Landbouwhogeschool te Wageningen).

W. van Vierssen

H. Koopowitz en H. Kaye, Bedreigde plantenwereld. Nederlandse bewerking door prof. dr. H. C. D. de Wit en mevrouw H. C. E. de Wit-Boonacker. Met een voorwoord van Z.H.H. Prins Bernhard. Uitgave Wereld Natuur Fonds Nederland, Baarn, 1984. 271 pag., 94 kleurenfoto's.

Dit is nu eens een boek, dat iedereen die ook maar enigszins belang stelt in de natuur op aarde zou moeten lezen, in zich opnemen en doorgeven. In compacte, maar tevens prettig leesbare en boeiende vorm wordt enerzijds een beeld gegeven van de veelzijdige functie van wilde planten overal op aarde en de betekenis die zij voor ons hebben; anderzijds wordt de lezer tevens en aanhoudend doordrongen van de gevaren die flora en vegetatie bedreigen. Dat ieder jaar meer dan vierhonderd soorten planten uitsterven en dat in het jaar 2000 reeds 15 tot 20% van alle plantensoorten van de aarde verdwenen zullen zijn, weten slechts weinigen, en weinigen ook weten wat dit voor de mensheid betekent.

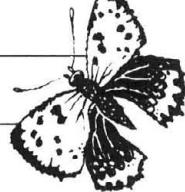
Het boek bespreekt eerst, met een zee van voorbeelden, waarom planten voor ons belangrijk zijn: als voedsel, als geneeskruiden, voor de industrie, als sierplanten, maar bovenal — en dit geldt juist voor de talloze nog onbekende soorten, die uitsterven alvorens ze beschreven zijn — als reservoir, als genenbron voor toekomstig gebruik, vooral voor de veredeling van bestaande gewassen. Het tweede hoofdstuk behandelt het uitroeien van planten, hoe en waar, in de tropen, op de zo kwetsbare eilanden, in woestijnen en in de gematigde luchtstreken. Hoofdstuk 3, 'de Arke Noachs met moderne techniek', zet uiteen hoe mens en natuur beide met 'genen-

banken' werken; daarna worden de gevaren (maar ook de beschermende functie) van de verzamelwoede besproken, vooral die van orchideeën en cactussen. 'De politiek, de wet en het winstbejag' besluit de tekst. Lijsten van organisaties voor plantenbescherming, Red Data plantenlijsten, van botanische plantentuinen in Nederland, van in Nederland en België beschermde planten, en literatuuropgaven zijn als bijlagen toegevoegd.

Het boek is fascinerend door zijn aanhoudende reeks van pakkende voorbeelden en door de voortreffelijke schrijfrant. De bewerker, prof. dr. H. C. D. de Wit, die het boek ook een heel eigen Nederlands karakter heeft gegeven, en wiens onvolprezen standaardwerk 'De Wereld der Planten' aan velen bekend zal zijn, is mede waarborg voor het hoge niveau van het werk. Ondanks de grote bezorgdheid die er uit spreekt is het boek niet nodeloos pessimistisch; integendeel, het roept de lezer op tot actie, met een zowel praktisch als stimulerend betoog.

Men kan het boek verkrijgen door tenminste f 50,— over te maken aan het W.N.F. Nederland, girorekening 4459286 voor de Aktie Red de planten, red het leven. De netto baten komen volledig ten goede aan een aantal plantenprojecten in Indonesië.

V. Westhoff

Wetlands beschermen

Sinds de waterrijke terreinen en watergebieden, de 'wetlands', op de conferentie van Ramsar in 1971 aandacht hebben gekregen en doelwit zijn geworden van internationale natuurbeschermingsorganisaties, worden zij in het Nederlands taalgebied, althans in kringen van natuurvrienden, ook kortweg of gemakshalve als wetlands aangeduid. De wetlands die bescherming behoeven staan omschreven als: habitat van planten en dieren in een kritisch stadium van hun biologische cyclus. Voor de bescherming van de wetlands moet een lange weg worden begaan. Zoals de trekvogels op hun tocht naar het zuiden een onderbreking nodig hebben voor rust, voedsel en rui, om daarna aangesterkt hun weg te kunnen vervolgen, zo moeten ook de partijen van het Wetlands Verdrag op gezette tijden en plaatsen bijeenkomen, — ditmaal van 7 tot 13 mei jl. in Groningen —, en zo ook de nationale organisaties, eveneens om 'bij te tanken'. Dit laatste gebeurde op de Studiedag Wetlands die op 2 mei jl. plaats vond in Utrecht op initiatief van de volgende verenigingen: Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Vogels, Stichting Natuur en Milieu, Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland, Landelijke Vereniging tot Behoud van de Waddenzee en Wereld Natuur Fonds Nederland. De lezingen en discussies die daar zijn gehouden, vindt u in essentie in dit themanummer, aangevuld met twee artikelen die met hun gegevens verkregen uit inventarisatie en wetenschappelijk onderzoek, de noodzaak van bescherming van wetlands nog eens onderstrepen. Bescherming van wetlands is niet mogelijk zonder juridische instrumenten en procedures, zonder stringente beleidsbeslissingen, zonder politieke wil en evenmin zonder wetenschappelijk onderzoek. U vindt al deze aspecten in dit nummer. Met het uitbrengen van het themanummer hoopt de redactie al diegenen te stimuleren en te steunen die behoud en beheer van wetlands, op welke manier dan ook, nastreven.

Inhoudsopgave

Wetlands, effectieve bescherming nu! P. Nijhoff 98

Het wad als vogelrijk wetland.

The importance of the tidal mud-flats for birds. L. Zwarts 99

Wetlands, een beknopte analyse van hun karakter. A. J. Wiggers 104

Wettelijke bescherming van wetlands. K. Langelaar 105

Nederlands beleid inzake waterrijke gebieden.

The Dutch policy regarding wetlands. H. A. Udo de Haes 107

De invloed van export van Nederlandse civieltechnische en cultuurtechnische kennis op wetlands. B. Verhoeven 111

Samenvatting en conclusies van de discussie tijdens de wetlandsstudiedag. 114

Wetlandsconferentie in Groningen. H. W. R. van den Wall Bake 115

Nederlandse kwelders tegen een Europese achtergrond.

Dutch salt-marshes in an European context. K. S. Dijkema 116

Enige aspecten van oecologisch onderzoek t.b.v. het behoud en beheer van wetlands. Some aspects of ecological research concerning the preservation and management of wetlands. W. van Vierssen 121

Tekst van de overeenkomst van Ramsar. 1971. 128

Mededelingen 128

